

PROTESTÁNS
NÉPISKOLAI LAP.

A debreczeni-, alsószabolcs-hajduvidéki, debreczenegyházmegyei tanítóegyletek közlönye.

Megjelen hetenkint: szombaton.

Előfizetési árak:

Egy évre	4 frt.
Fél évre	2 frt.
Negyed évre	1 frt.

Előfizetési és hirdetési díjak a kiadóhivatalhoz KUTASI IMRE nyomdájába czimzendők.

A lap szellemi és „Nyiltteret illető“ részét érdeklő minden közlemény a szerkesztőséghez (Kutasi Imre nyomdája) intézendők.

Bérmentetlen levelek nem fogadtnak el.

Kéziratok nem küldetnek vissza.

A domesztika.*)

Egy alamizsnáskodó férfit láttam a minap. Két koldus állott a kövezet két oldalán előtte s ő zsebébe nyulván kivett két krajczárt, odaadta az egyiknek s tovább haladt. Ama bibliai férfinak csakugyan nem tudta jobb keze, hogy mit cselekszik a bal, máskülönben követte volna a jóltevő balkéz példáját a jobb is. És nem nézett volna az a mellőzött szegény reá oly keservesen. És az ő jótéteménye teljes lett volna. Szerettem volna e különös cselekvény okát tudni. Arra gondoltam, hogy az alamizsnáskodó bizonyára közelebb haladt el egyik szegényhez, mint a másikkhoz, tehát annak dobta a filléreket, a melyiket közelebb ért. De ez talán még sem elég ok. Aztán valami különös eszmétársítás folytán hirtelen a domesztika jutott eszembe. Ez a gondolat aztán elkedvetlenített. Én Istenem! hát miért kell a domesztikának ehhez a közönséges, talán véletlen esethez hasonlítani? Hiszen a domesztika eszméjét gondolkodó főlk létesítették; alaposan megérlelték az eszmét s gondosan letárgyalták.

No de az még is tény, hogy egyik szegényről ők is megfeledkeztek. Talán távolabb állott tőlük az, mint a melyet segélyezni óhajtottak? Hát mennyire áll a ref. iskola a ref. egyháztól?

A legnehezebb vád volna ellenem az, ha valaki most azt mondhatná reám, hogy belőlem az irigység hangja szól. Ismét eszembe jut a mellőzött szegény. Ő nem vetett társára irigy tekintetet, hiszen hadd boldoguljon az is — csak az elhaladó után nézett keservesen. Hiszen egy fillér legalább neki is jutott volna, ha annak kettő! . . .

Bár adná Isten, hogy minél kevesebb egyház, pap vagy tanító szorulna akárminémű segélyezésre, de ha már így van, a hogy van: nemde inkább a kor-szellemnek megfelelő volna; ha e három közül a legszegényebb is kaphatna némi részt a domesztikai segélyalapról is?

A protestáns egyházzal a protestáns tanügy mindig össze volt forrva. A hol az egyház szegény, ott a pap is szegény ugyan, de a tanító legszegényebb, mert a legárvább egyházakban is a papnak legalább kétannyi fizetése van, mint a tanítónak. Ha az előbbi szegénynek jut két fillér — nem juthatna az utóbbi szegénynek egy?

Ez kérem nem irigykedés, hanem humánus gondolkozás.

*) Mult számunkban ugyan ez ügygel foglalkoztunk, de e cikk és vele az ügy megérdemlik a bővebb foglalkozást. Szerk

Aztán minő állapotban lesznek a tanítók munkaképtelenek! Mikor már semmi egyébre sem volnának alkalmasok! Az állam nemeslelkűleg segít ott a hol és a mennyire tud, de sokat eléggé segélyezni nem győz. Egy család = 100 forint. Eredj hát szegény munkaképtelen tanító a te gyámoldádhoz. Egy osztalék = 10—25 forint. Hová fordulsz hát, hogy élted hátralevő napjait áttengeni segítsenek? Én nem tudom. Eredj halj meg jobb lesz; ha már gyarló tested félig felmondta a szolgálatot: ne kívánjon kenyeret!

Nem! Félre a keserű gondolatokkal! A remény tartfönn minden embert. Kérjetekek és megadatitek; zörgesetek és megnyittatitek nektek!

A tanítók testületileg kérni fognak. A mellőzött szegény ismét elékerül a kegyes alamizsnáskodónak. Csak egy fillért! Vajjon elutasittatitek é? Szomoru lenne!

Ha az egyházé a tanügy, övé a tanító is; övé nemcsak a tisztességes fizetési, hanem a szegény tengődő is; övé nemcsak az életerős, hanem az erejében lejárt tanító is. Jó lesz ezt fontolóra venni.

Nem reméljük, hogy a kérelmet előterjesztő tanítói kar csalatkoznék reményeiben az illető fórumon. A közalap még nem kövesült meg annyira, hogy alapszabályait változtatni ne lehetne s bizonyára a közérdeklődés, az áldozatkészség csak emelkedni fog iránta, ha látja, hogy nemcsak egyházak és papság, de a tanítóság, a népnevelés ügyét is segélyezni lesz hivatva.

Az ifju midőn pályára lép ritka esetben gondol annak végére s ha ezt tenni akarná is, a jövő titkos köde által eltakart távolban hajlandóbb a jót a szépet, a boldogságot képzelni, mint a szomoru sorsot, a nélkülözést, a nyomort. Odaadással küzd, remélve jobb jövőt s midőn csalódását észreveszi: már idestova a segélyezések mankóját kell keresnie.

Népnevelő! Néptanító! Mily szép név! Én tanító leszek! És tanul és munkálkodik és lesz népnevelő, néptanító s midőn harmincz, harminczöt évi pályáján visszatekint: látja, hogy a szép hivatás, a folytonos munka, a kitartó szorgalom megadta neki minden nap a n a p i k e n y e r e t! . . .

Boldogok ti, kiknek szorgalmatok! a szerencsésebb körülmények között többet is adott! A kiknek van fejetekeket hova lehajtani, ha majd kidültök a mindennapi munka terhiből s öreg napjaitokra saját szerzeményetekben találtátok föl nyugalmatokat! A kik nem biczegték a segélyezések mankójára rokonaitokhoz, hogy a „k e g y e l e m“ rövid falatjához egy kis sót adjanak.

Kérjetekek tanítók és megadatitek! Hiszen ti a népért vagytok, a domesztika pedig a nép által. A nép tierte-

tek is tesz valamit! A domesztika ezrei tanítványaitok fillérjeiből gyűlnek össze. Ti oltottátok beléjük a könyörtület, az adakozás szellemét; mire elaggotok a munkában és szegénységben: nem érdemlenétek meg, hogy abból reátok is háromolják valami?! Bizony érdemtelen napszámosok voltatok akkor.

A protestáns szellem egy volt mindig az egyenlőség, az igazság szellemével. Mért tenne a magyar a protestántizmus legújabb vívmánya e hagyományos szép szellem alól kivételt? Nem mostoha gyermekei neki a tanítók! Ha a domesztikában nevelő dajkát adott a szegény egyházak és szegény papoknak: mért vonná el e dajka emlőjét a szegény tanítótól?!

Kérünk és hisszük, reméljük, hogy a főtiszteletű konvent nemeslelkűleg meg fogja hallgatni méltányos kérelmünket.

A fő- és segéd tanító közötti viszony.

Irta: Jámbor Lajos.

Tudom, hogy tisztelt pályatársaim legtöbbje, ugynevezett segéd tanítóskodással kezdette meg szép és lélekemező, nemes pályáját; igen csekély rész az, mely pár évi segédkedés nélkül nyerte volna rendes állomását s kezdette volna meg — minden utbaigazító közeg nélkül — hivatását. Az ifju, midőn az elmélet teréről a tett, a gyakorlat tágas mezejére lép: olyan érzést érez feltámadni keblében, mint a hajós, kit a vihar idege, ismeretlen vizekre hany vet: szeme a messzi távolban keresi a célpontot, a világító tornyot, melynek fénylő lámpása, vezérlő sugarakat bocsátana eddigelé bizonytalan útjára. Szerecsés, ki vezérlő sugarát kevés ideig tartó kétely és remegés után megtalálja!

A tanítói pályára lépett ifju elhagyva az intézet falait, búcsút mondva szeretve tisztelt tanárainak s vele egy cél etérésére törekvő társainak: ideálokkal telik meg szíve, agya; előre építi a fellegrakást, miket, hogy úgy szóljak: a működése által elérendő teljes sikerű tündérelakjaival népesít be; az útjában álló akadályokat csaknem figyelmen kívül hagyva azt hiszi, hogy minden különös fáradtság nélkül fogja pályáján sikereit mutatni; nem számol az előtte ismeretlen anyaggal, melyből remekét előállíthatja: viaszna képzeli a gyermeki ésszt, melyet saját tetszése s terve szerint idomíthat könnyen, fáradtság nélkül; sőt az esz közökre sem gondol, miknek segélyével munkáját biztos eredménnyel fogja közorozni. Szóval lelki szemei előtt egy fényes ideál lebeg, mely csalogtva hívja maga után a reményekkel telt keblü ifjú népnevelőt ki elérhetőnek képzeli az előtte tánczolván lejtő tündért. Ez az ideál!

És az ifju kilép az élet, a tevékenység beláthatlan terére: az intézet szűk s nyugózó falai között szőtt szép reménye ime teljesült, megszabadult az őt akaratóban gátoló lánczoktól: a szabad ember boldog erzetével szívja magába teli tüdővel a külvilág, a természet tiszta levegőjét. Az általa annyiszor megóhajtott új élet szélén áll, csak egy lépés még — és átlépi a határt. Képzőintézeti bizonyítványa s talán oklevele is zsebében van, féltősen őrizve szorítja hevesen dobogó szívéhez s gyönyörködik a díjlevegőben, mit leendő felügyelő lelkéze, vagy hatósága küldött meg számára. Staffirungja s minden szükséges podgyásza ládába pakolva, rendezve készen áll az útra s gyorsan röpi a gőzgép, vagy a tomboló paripa, célja, állomása felé...

Megérkezik rendeltetése helyére s új emberek, új szokások fogadják az új embert, a falu, vagy város utcáin vihogó gyermek sereg véli felismerhetni benne az új embert, az új tanítót. Princzipális, családja élén örvend a várva-várt szerecsének s kémlő szemei fürkészik az új ember arcán a tehetség felismerhető jeleit. S az ifju, ki szülei szerető karjaiból csak kevéssel előbb szakítá ki magát — új otthonra talál főnöke házában.

Az első hét, minthogy még a mezei s egyéb dolgok miatt a szorgalmi idő meg nem kezdhető: az ismerkedéssel telik el; a hány intelligens család, vagy jó módú polgárember van a faluban, mindnek házában bemutatja magát az új ember. Van aztán multság ez első hét alatt, kézzel-kézzel adják a segédet s mindenki kedvét keresi: „ebből tessék praceptor uram!” „ezt különösen ajánlhatom!” „ezt izelje csak meg, tudom, ennél jobbat a tulajdon édes anyja se készít!” — s több eféle szives kinálások fogadják a „szivesen látott” vendéget.

Eppen ilyeneknek képzelém az embereket, — gondolja ma-

gában az új ember, — úgy látszik, sejtelmem nem csalt: itt új s szép élet vár reám. És még mindig ott lebeg előtte az ideál s mosolyogva biztatja hűséges követőjét.

De nincs az a jó, melynek vége ne volna: eltelik egy, vagy másfél hét, szállingóznak egyenkint a muzsafiak a tudomány szent csarnokába: az iskolába. Belép az új tanító a tanterembe, hangos: „Isten hozta kigyelmedet!” fogadja — és — és elébe lép sötét arcával a zord való: délibábként tűnik el alkotott ideál, szétfoszlanak könnyű párák az ábrándok közben fennott álmok helyett ott marad a való, egy berendezetlen tanterem alakjában, melynek küszöbét átlépnie az előző hét alatt eszébe sem jutott. — A tanterem ki van ugyan meszelve, de a padozatban akkora lyukak vannak — lévén az ősi szokás szerint téglá, vagy deszka helyett könnyen koptatható föld, — hogy a tanító úrnak ugyancsak lába alá kell néznie, hogy fel ne bukjen. Itt-ott a gödröcskében egy-egy öltönyről leszakított gomb, vagy márvány golyó fénylik annak jeléül, hogy a nagyreményű jövő nemzedék kellemesen szórakoztató eszközről is szokott gondolkozni az iskolai unalmas kedély olykori felde-ritésére.

A falakon sehol egy olvasó tábla, csak egy kopott, feketének csufolt tábla terjeszkedik egy magában az üres falon, erősen emlékeztetve, egymástól s önkönki készülő deszka-zálaival az egykori mester amaz igaz mondására, hogy „hiszen semmi sem tarthat örökké!” Az ablakok üveg fiókjai meg oly formán pislogatnak, mint a kinek szemei meg vannak erőltetve a hosszas napba nézésétől; a szírvány minden színében tündökölnék s ha eddig hitte a tanító úr ama phisikai igazságot, hogy: az üveg átlátszó — most ugyan saját szemével láthatja annak homályos czáfolatát. Mig a törékenységet illető tulajdonságát mutatják a sűrű önlémezek.

Eddig tartott a tanterem szemlélete s most a tanító úr leendő növendékeire tekint, kiknek legnagyobb része — úgy tetszik — mintha most lépett volna ki a czigánysátorból: felülmuni igyekszik egymást a borzasságban s most éppen azzal foglalkoznak, hogy a meszelés alkalmával a pad s aztalra hullott meszceppeket igyekeznek láthatatlanná tenni kabátjuk ujjaival; egyike — másik már bátorságot vett magának szemtelen vigorgással a tanító úr szeme közé nézni.

És e szomorú állapot látása — lélektani tétel alapján — felidézi az új tanító úr emlékezetében ennek ellentét: az intézeti gyakorlóiskola jól berendezett, mindenféle szükséges tanszerrel bőven ellátott, a paedagógiai szabályoknak teljesen megfelelő tágas, virágos tantermet tiszta eszes s nagyobbbrészt a műveltebb családok gyermekeiből álló növendéksereggel egyetemben. Hej! mily óriási különbség a két kép között: amazon a mester valódi ihete tündöklök, míg emez a kontárkodás minden árnyalatát egyesíti magában! És ő neki kell művésznék lenni, hogy e silány s értéktelen képet szelleml ecsetjével művészi becsüvé emelje!

Hej! hogy eltűnt egyszerre ama fényes lidércz, a csalogató ideál s rózsákkal borított útja egyszerre hogy átváltott tövises Golgota uttá!

De mig az új ember e sötét gondolatokba elmerülve ábrándozik (?) nyílik a tanterem ajtaja s mosolygó arczczal lép be rajta a princzipális, a főtanító. És a kétely hullámainál hánytetett hajós: a segéde, mosolyban a világító torony célhoz segítő sugarát látja maga előtt s erős határozottság érzete támad keblében: megküzdeni a célja kivitelében gátul álló akadályokkal s győzedelmesküdni akar azokon!

Nos, milyennek találja iskolánkat uram-öcsém? szólítja meg segédét jóakaratót kifejező arczczal a princzipális.

Hát bizony — felel a kérdezett — különbenek véltem látatlaiban: azt hívém, több taneszköz álland munkálkodásomban segítségemre.

Hajh! — vág közbe a főtanító — bizony itt sok kívánnivaló van még; de tudja uram-öcsém azt a példabeszédet: a „hol szegény az ecclesia, ott maga harangoz a pap”: aztán meg: „ha rövid a kardod, toldd meg egy lépéssel!”; vagy pedig: „segíts magadon s az Isten is segít!” — Így teszünk bizony mi is, édes uram-öcsém; majd meglássa: milyen takarosan elkészítjük mi azokat a hiányzó taneszközöket; mert bizony a mi egyházunk s községünk egy kissé tulságig el van adósodva, segélyt töle nem várhatunk, — hanem azért biztosítom, hogy minden rendben lesz, apránként mindent elkészítünk.

De hát miből, vagy mikből fogunk mi taneszközöket készíteni? kérdé hosszúra nyúlt arczczal a segéd. Hiszen még felvételi naplónk és mulasztási naplónk sincsen, hová írjuk be a növendékek s a most érkezett újonczok nevét?!

Azon igen könnyen segítünk! — adá a jó tanácsokat tovább a princzipális s kihuzott kabátja belső s öblös zsebéből egy negyedrésznyi négyeságra összehajtott iv papírt. Ime, e papírnak egyik lapja lesz a felvételi, — a másik oldala pedig a mulaszt-

tási napló; ilyen használok én már huszonhét év óta s többször kaptam elismerő s dicsérő szavakat az iskolákat olykor-olykor meglátogató esperes és tanfűgyelő uraktól, hogy hát milyen okosan teszek: nem költekeztem sem az egyházat, sem a községet!

Ezen szavak hallatára hosszú s mély sóhaj hagyta el a segéd keblét s mintha azt lehetett volna belőle kiérteni: „népnevelés! — mikor jön el a te országod?” A princzipális pedig végezte a segédje dolgát: a felvételei — s mulasztási napló vonatkozását . . . .

A mint a fentebbi beszélgetésből bizton következtethetjük: már a legelső tanóra alkalmával bizonyos viszony támad a főtanító és segéde között; s hogy e viszony, mind magukra, mind a tanügy- és népnevelési ügyre nézve erkölcsinyereség és ne kár legyen, s elből kifolyólag hogy a fő- és segédtanító közötti viszony milyen legyen? e kérdésről egyéni nézeteimet a tek. szerkesztő úr s kedves kartársaim igen becses engedelemökkel a jövő számban bátor lesznek elmondani!

(Folyt. köv.)

A tanügyi kiállításról.*)

Kecskeméthy Lászlótól.

Midőn nagyra becsült bizalmok folytán a tanügyi kiállítás megtekintése végett, a m.-turi ref. egyház kegyességéből egy tanító részére felajánlott 15 frt segély mellett, mint kiküldőt, megválasztattam s ezen küldetést elfogadtam: azon kötelességet vállaltam magamra, hogy az országos kiállítás oktatásügyi csarnokában tett észleleteim eredményéről m. tisztelt kartársaimnak s a m.-turi ref. nt. és tek. egyháztanácsnak jelentést tegyek.

Ezen kötelesség érzetétől indítatva, bátor vagyok jelentésemet a m. tisztelt tanító testületi gyűlés előtt felolvasni, tisztelettel kérvén, hogy erre vonatkozó beadványra kapcsában ezt a nt. és tek. egyháztanács elé beterjeszteni, valamint jelentésem különféle hiányaiért elnézéssel lenni s azokat ne kötelességérzetem hiányának, hanem gyenge erőmnek, másrészt pedig nem valami lényes anyagi helyzetem és a szűk korlátok közé szorított anyagi segély által korlátozott idő rövidségének betudni méltóztassék.

Ha a kiállításba annak a városligeti körönd előtt fekvő főkapuján belépünk s az itt elterülő gyönyörű park baloldalánál a Dreher-féle sörcsarnok déli végénél, a kapitánysági épület és a magyar országos fordópanaráma s a kárpáti kiállítás csarnoka közötti téren áthaladunk, szímben találjuk magunkat a Neuschloss Károly és fia által 1202 □ méterrel felállított, s 19 ezer frtba került oktatásügyi csarnok délkeleti végével.

E csarnokban vannak elhelyezve:

a) a nevelés és oktatás köréből a bölcsődék, gyermekkeretek, kisdodovodák elemi és felső népiskolák, házi iparoktatás, emberbaráti intézetek és egyesületek, — mint árvák, siketnémák vakok stb. intézete — polgári fi és leányiskolák, felsőbb leányiskolák, tanító képezdek, tanítónképezdek, továbbá gymnáziumok, reáliskolák, egyetemek, műgyetem és akadémiák, végre a közművelődési szakiskolák — mint a mintarajztanoda, országos színi-észeti tanoda, — kereskedelmi iskolák munkái, taneszközei, gyűjteményei és a rólok szó statistikai kimutatások; ezeken kívül a tudományos és tanügyi intézetek és társulatok, melynek az erdélyi muzeumegylet, a m. tudományos akadémia, természettudományi társulat stb. — kiadványai, magán kiállítók tudományos és tanügyi munkálatai, iskolák butorai és taneszközei, a könyvkiadók- tan és vezérkönyvei, ifjúsági iratai összesen 384 kiállítással.

b) Az iparoktatás köréből az iparoktatási országos bizottság és iparmuzeumok, alsó fokú ipariskolák, a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium vezetése alatt álló ipari szakiskolák és tanműhelyek, közép ipartanodák, iparművészeti tanoda kiállított tárgyai összesen 108 kiállítással. Ezen itt küldetésem céljához képest a népiskolai taneszközöket, munkákat és felszereléseket fogom röviden ismertetni a mennyire azokat a rájok fordított rövid idő alatt megsejtelnem lehetett.

Első helyre teszem ezek közt a m. kir. vallas- és közoktatásügyi miniszteri kiadványait. Ki vannak állítva az általa kiadott tan- és vezérkönyvek, térképek, 21, 21.5 és 47 cm. átmérőjű földgömbök 1 tellúrium 1 planctarium, szemléleti képek 4 sorozatban összesen 40 db, Hartinger természetrajzi színezett falitáblái, — az emberi test boncztanára 5 táblán, a hazai mérgező növények 12 táblán, ehető s mérgező gombák szintén 12 táblán, összesen 29 tábla, — ugyancsak Hartinger gazdasági színezett táblái, Rasch természetrajzi ábrái — 16 tábla, — Bopp természetrajzi ábrái 10 tábla, Bopp természetrajzi (géptani) falitáblái, — 10 db, — orosz számoló-gép, Bopp métermértékek gyűjteménye.

Hartinger színezett tábláin az egyes tárgyak neve 4 nyelven van leírva, csodálatos azonban, hogy a kiállított példányokon a magyar név leghátul van téve; így készítik-e, vagy pedig ez csak tévedés, nem tudom, való azonban, hogy egem kellemetlenül érintett; máskülönben iskolai használatra, különösen vászonra huzva sokkal célszerűbbek, mint a Rasch-féle ide vonatkozó ábrák, különösen az emberi test boncztanát mutató 5 táblának népiskoláink részére leendő meghozatalát annyival inkább ajánlom, mert iskolából kikerült növendékeink minden természetrajzi ismereteik mellett, eddig még rajzban sem látták azt, a mi őket legközelebb érdekli, t. i. saját testöknök szerkezetét.

Ki vannak még állítva a Gönczy Pál-féle népiskolai épülettervek egy kötetben 15 táblán. Ezen táblákon le van rajzolva és magyarázatokkal kísérve a 80, 160, 240, 320, 400, 480 népiskolai növendék és 310 polgári iskola; le vannak rajzolva a célszerű iskolai padok, a fűtés, szellőzés és az anyékszék.

A rajzolt székeknek ilyen alakját Gönczy Pál miniszteri tanácsos találta fel, több mint 100 gyermekeknél eszközölt méretek után, a következő elvek szerint:

Hogy a tanító minden gyermek munkálkodását figyelemmel kísérhesse: mindegyik pad csak két, egymástól külön álló ülés-sel bír.

Hogy a tanító a gyermekek munkáinak nézés közben ne legyen kénytelen nagyon lehajolni s így a szédüléstől megőrizve legyen, szeme dereka ne szenvedjen: az asztalok magassága, mint a közönséges asztaloké, 80 cm. Hogy ülés közben a tanuló czombja vízirányos, lábszára függélyes állásban maradjon, talpa pedig a padon, illetve számolyon vízszintesen nyugodjék s így ne legyen kénytelen czombja izmait az üőpad széléhez nyomni, lába fejét csüngetni — mi által azok elszibbadának: a székek a tanulók kora- és nagyságához vannak készítve, azaz a szék magassága a lábtól számítva 6—8 éves gyermekeknél 14" azaz 37—40 cm., 9—10 évesnél 15—16" = 42—45 cm., 11—12 évesnél 18—19" = 47—50 cm., 13—15 évesnél, 20—23" azaz 55—58 cm.

Hogy a tanuló olvasás vagy írás közben ne legyen kénytelen előre hajolni s mellét az asztal széléhez nyomni s ez által dereka, háta és melle az erőltetéstől megkíméltessek; hogy ne is a melle, hanem a gyomra tájéka érje az asztal szélét s így a szemek is egészséges távban (30—32 cm.) nézhessék az asztalon levő olvasmányt vagy írást; hogy írás közben a karok is vízirányosan fekdjenek az asztalon s így vérkeringésök nem akadályoztatván, el ne szibbadjanak: az üőpad széle az asztal beső szélétől legalább is függélyes irányban azaz null distantiára, sőt a mi különösen írás közben sokkal célszerűbb, kissé befelé a könyvtartó polcz felé minus distantiára, és pedig 6—8 éves gyermekeknél 6—6½" = 17—18 cm., 8—10 évesnél 7—7½" = 18—20 cm., 11—12 évesnél 8" = 22 cm., 13—15 évesnél 8½—9" = 26—28 cm.-rel, lányoknál még fél hüvelykkel lejjebb műnyelven differentiára áll.

Itt önként felmerül azon kérdés, hogy állhat fel a növendék az ilyen székekben? Erről is gondoskodva van az által, hogy míg minden gyermek asztalának előrésze külön-külön fejhajtható, a mellett még az ülőhely is sarkakon hátracsuklik.

Hogy a világosság az asztal lapjáról kellő szög alatt hasson a gyermekek szemébe: az asztal tábla dőlése vagy esése 2" = 5—6 cm.

Hogy a gyermek lehetőleg oda támaszthassa hátát a szék támlájához: az a derék behajlása és a hát kidomborodásához van készítve.

Ezen találmányát Gönczy Pál az iskola iránti érdekből ingyen engedte át Feivel Lipót budapesti vasbutor gyárosnak, ki azokat ezen csarnokban nem messze a közoktatásügyi miniszterium kiadványaihoz természetben ki is állította.

Ezen székek állványa szilárdság és tartósság tekintetéből vasból van s be van festve. Farészek benne az asztal lapja, a könyvtartó polcz, az üőpad és háttámla lapjai, melyeket ha megrogálódnak, dbonkét külön-külön le lehet srófolni s ujjal kicserélni; az asztal külső szélében téntartatók vannak szintén vasból az asztal lapjának belső része sarkon felhajtható, az üőpadok állványaikkal együtt szintén sarkon hátra hajthatók; lábtójuk vas. Ezen székek mind két ülésűek s egyenlő méretűek — asztaluk 80 cm. magas; — tehát hogy a felállításnál a fenti méreteket a gyermekek kora és nagysága szerint még lehessen tartani: az ülőhelyek a szék végére alkalmazott fogas vasemelyű segélyével feljebb emelhetők vagy lejjebb ereszthetők, a számolyok [vaskapcsokkal szintén a kívánalom szerint, ez utóbbiak a seprés könnyítése végett fel is hajthatók; továbbá, mivel külön darabból áll az előpad, külön darabból a középpad, s ismét külön darabból a

*) Felolvasatott a m.-turi ref. tanítói kar 1885. szeptember 23-án tartott gyűlésén, s mi tartjuk e szak véleményét oly tekintélyűnek, hogy egész terjedelmében közöljük.

hátsó pad: null vagy minusz distantiára tetszés szerint összehuzhatók s a padlaba lábaikon leérőfolthatók.

Ára egy előpadnak ülés és zsámoly nélkül 14 frt, egy középpaduak 2 ülésel és zsámolylyal 20 frt, egy hátsó padnak 2 ülésel és zsámolylyal 18 forint.

Ezzel kapcsolatban megemlítem itt az ezen padok mellé szintén kiállított Madari-féle padokat is. Tervezte és saját műhelyében készítette Madari Gábor Bpsten — Mátyás-tér 6 sz. — Ezek egészen fából vannak, tölgyfa színre olajozva, szintén 2 ülésűek s null distantiára készültek, minusz distantiára nem állíthatók fel, ülőpadjai a felállás után rugón önként hátracsuklanak. Bpest főváros iskoláiban ideiglenes használatra ezen padokat fogadták el: ára egy cinos kiállítású 2 ülésű padnak asztallal együtt 12 frt. Tartósság és czélszerűség tekintetében azonban a Gönczy-ével nem versenyezhetik.

Óhajtandó volna az iskoláknak ilyen Gönczy-féle padokkal való felszerelése, de mivel ez nálunk részint az iskolák nagy népessége, részint az ily padok árának magassága miatt kivihetetlen: czélszerűségben annyira utánozható volna, hogy a helybe i asztalosok általi fenti méretek szerint 4 ülésű székek készíttetének s mivel a mostani iskolapadjainknak lekevesebb 5" plusz distantiája van, hogy a gyermekek felállhasanak benne: a null vagy minusz distantia előállíthatása végett oly asztalok készíttetének, melyeknek belső része, mint a Gönczy-éi, sarkakon fehajtható és leereszthető lenne, és pedig, hogy a felállásnál vagy kimenésénél a székek minden gyermek ne zavartassék s a sarkak az asztal szulját jobban megbirhatnák, a felhajtható rész 2—2 gyermek számára külön darabból állana; hossza ezen székeknek lenne 1 öl vagy 1—2 hüvelykkel kevesebb, a szilárdan beerősített asztallap szélessége 8 hüvelyk, melytől a pad széle 5 hüvelyk távolságra, plusz distantiára lenne; a felhajtható rész szinte 8 hüvelyk s így leeresztés alkalmával 3 hüvelyk minusz distantia állana elő, mely épen elég volna arra, hogy a gyermek irás közben egyenesen legyen kénytelen ülni; hogy a felhajtható rész sarkai a súly miatt el ne romoljanak, az asztal közepső lába oly szélesre szabotnék, mint a két asztallap szélessége, végei alá pedig sarokkal ellátot támaszok készíttetének. Több költségbe, mint a mostaniak nem igen kerülne, mégis az egészségtan követelményeinek megfelelne, (ára k. b. 10 frt lenne.)

Visszatérve még Gönczy épületterveire, leírom az itt egy táblán lerajzolt fűtő, egyszersmint szellőző készüléket is; mert az itt rajzban bemutatott s a természetten törvényein alapuló

egyszerű készülék a tanterem szellőzésére különösen téli időben, megbecsülhetetlen.

A vaskályha, melylyel fűtenek, kívül vagy belül fűtő, mely körül 4—5 távolságban élére állított téglákból négyszögű hasáb alakban oly magas köpenyeg van, hogy felső vége és a tanterem padlása közt mintegy 2 láb tér marad el; czélja ezen köpenyegnek az hogy fűtés alkalmával a vaskályhából kisugárzani szokott forró száraz meleg ne hirtelen áradjon szét, hanem kellemesebb érezhetőbb alakban a köpenyeg felső végén szálljon ki. A kályha közepén egy, a külső levegővel érintkezésben levő cső nyúlik fel, melynek a kályha tetején kinyuló vége nyílt, a külső levegővel érintkezésben levő vége pedig, a mikor szükséges, bezárható.

A köpenyeg aljának jobb és bal oldalán a kályha tövével szintén 2 cső van, melynek a tanteremben levő vége tolvál van ellátva, kívül pedig, mint a fűtvezető kályhacső, a kénénnyel van összeköttetésben.

Ha fűtik a kályhát, a kályha közepén levő cső külső száján folyton tódul befelé a külső friss levegő s a csőben felmelegedve s megrikta va kiszáll a cső felső végén a köpenyeg és a kályha közt felmelegedett levegővel együtt, áthalad a tanterem s páráktól és szagtól megnehézedve s kissé meghülve, a tanterem tulsó végén leszáll a föld felé, innen visszatér a kályha mellé, a ritkább levegőjű helyre, s a köpenyeg két alsó nyílásán a kéményen keresztül kitudul. Mivel a külső levegő folyton áramlik befelé, a belső megromlott pedig kifelé, a tanterem levegője allandó forgásban és folyton frissen, tisztán tartatik; és pedig mennél jobban fűtik a kályhát, annál erősebben tódulván befelé a friss s annál inkább inkább huzódván kifelé a belső megromlott levegő, a szellőzés annál tökéletesebb.

A belől fűtő kályha jobb, mert az azonkívül még a fűtőlyukon is szellőzik. Az ilyen kályha igaz, hogy több fűtővel jár, de nem drágább-e a tanító és különösen iskolás gyermekeink egészsége, mint a fűtésre kiadott költségtöbblet.

(Folyt. köv.)

Gyakorlati tanítások

a vonalmértan köréből.

4. A szögek fajtái.

Épszög. Feri! nx vonal milyen irányu? Vizszintes! — Há, réa cn? — Ha tehát egy vizszintes vonalat egy függélyes érint

T Á R C Z A

Visszaemlékezés.

(A „falurossza“ irójára.)

Milesz Bélától.

1862—3-ban Gömörmegyében Putnokon laktam.

E városka főutcáján, mely egyszersmind élénk országú, a Dubicsány felől jövő utasnak, jobb felül, két emeletes ház tűnik szemébe és figyelmébe, közel egymáshoz. Egysz-rá külsejű, könnyű épületek ezek, kiépitve egészen az utcára. Azért említjük fel mindkettőt, hogy az olvasó figyelmét s érdekét az egyikről egészen az el s ö r e kössük le, t. i. a két ház közül arra, melylyel a fent említett irányból jövő utas először találkozik. — Ebben a házban született s növekedett T ó t h E d e, a „Falurossza“ s a többi feltűnt népszínművek költője.

E ház lakóihoz engem bizonyos összeköttetés fűzött s gyakran időztem a család körében. A ház feje **Tóth István** egyszerű polgár, szorgalmas iparos s értelmes képzettségű ember volt, ki a ref. egyház tanácsgyűléseiben okos, szószólói szerepet vitt s a tanácskozás jegyzőkönyvét is vezette. Nyájas értelmes, nyílt arcza családjának gyöngéd örömet szerzett s az idegenben bizalmat keltett. Őszes fűrtelivel s érczes hangjával nagyon hasonlított a szomszédos Bánfalván lakó Kazinczy Gáborhoz. E férfiú volt a **Tóth Ede é d e s a p j a**. A szelid kifejezésű, banső szívjóságot tükröző arcza házínó, gyöngye szemével, gyöngye testalkatával szorgalmas, gondos mindeatetésével, a leggyöngédebb anyai szeretettel: a **Tóth Ede é d e s a n y j a**. A családnak disze és éke a karcsutermetű, szőke haju, ábrándos kék szemű, kedves hajadon, szívében annyi költői érzéssel, mint jóággal, sok természetes külső kellemmel, a szülők egyetlen leánya **Terézia**, a **Tóth Ede n ö v é r e**. Fiutestvérei közül az egyik Bertalan tanuló volt Sárospatakon s míg Pistike otthon folytatta iskolai pályáját. „Ó“ pedig s talán — a „legkedvesebb“ mégis, — kihez a jó szülők legjogor-abbban s leghamarább köthették legszebb reményeiket, „ő“ Pesten lakott Posner K. Lajosnál s a szülők örültek, hogy a keres-

kedői pályán, melyen utnak indították, már igen szép előhaladás tett; örömkül természetes volt, mert fiok oly ösvényen állott már mely nemsokára önállóságra s jólétre vezethetett.

Hetenkint vagy kétszer a jó család körében töltöttem estémet s midőn a szives **Tóth István** bácsi „Edus“ fiáról beszélt hogy mily előmenetele van pályáján s mily elismertetése főnöke részéről: még csak álmodni sem mert volna egyikőnk sem, hogy két hónap mulva Ede oly határozást tesz, mely elveszi tőle egy „főnök“ kegyét s hosszú nyomorúságot von maga után; de egy nem várt pillanatban majd kiféslik a borongó ég s a sokat szenvedett ifjut a dicsőség fényárja önti el, úgy hogy megtántorodik elkábul s midőn eszméletre tér, izgalmas munkájában fölfémésztí erejét s bámultan rogyik össze örökre.

Egy nyári napon **Tóth István** bácsi azzal az örömhírral lepett meg, hogy Edus itthon tesz, hazajön látogatóba. Érdeklődtem az ifju iránt, kiről a családi körben mindig csak szépet, jót hallottam s kíváncsisávan vártam megérkezését, hogy vele megismerkedjem.

Haza is jött látogatóba **P e s t r ő l**, úgy hogy egy évtzed is elmúlt, míg megint viszáment **B u d a p e s t r e**.

Nem mentem akkor házukhoz, hadd örüljön a család a maga körében háborítlanul, — gondoltam — hisz ugy is meg fog keresni **Tóth Edus**. Meg is keresett. Vasárnap reggel volt. Kis öcsöme már előre elárulta, hogy Edu bácsi jön. Különös volt, hogy én némi szorongó érzettel vártam ezt a fiut, kiről pedig nem tudtam egyebet s nem is lehetett tudnom, min hogy becsületes kereskedősegéd Pesten egy papír-üz'etben; ez pedig igen közönséges dolog. Hát a megfogható közlő szellem nem ott ült a fejemen? mintha mondani akarta volna. „Te! a felett az ember felett, ki most hozzád jön, a költészet géniusza lebeg s egykor egy főváros, egy ország ünnepeve fogja nevét emlegetni, mit ti rövidlátók nem is sejtetek, de miről ő maga sem tud sem mit, csak kiálódik, valami feszítő eszmével, melynek szabad röptére képtelen utat adni...“

Megérkezett vendégem. Középtermetű, szőke fejű, halvány sima arcú, világos-kék szemű s egész külsejében csinos ifju ember lépett be kifogástalan, elegans magyar öltözetben volt. Egyik kezében az akkor divatos Garibaldi-kalappal, másikkal hosszú

hány foku szög származik? Ha egy vízszintes vonalat egy függőlyes érint, 90 foku szög származik!

Helyes! Amde ez megfordítva is áll: ha egy függőlyes vonalat vízszintes érint, 90 foku szög áll elő. Az ilyen 90 foku szöget **ép-** vagy **derekszögnek** nevezzük! — Irjátok fel!

Milyen szöget nevezünk épszögnek? — Egy körben hány derekszög férhet el, — Miért négy? — Rajzoljatok épszögeket kör nélkül.

Tompaszög. Itt egy másik kör, benne egy vízszintes **on** sugár (meglehetősen vastagon húzva), erre most egy függőlyes (vékony) **ao** sugarat húzok; a két sugár hány foku **s** kicsoda szöget alkot? 90 foku épszöget! — Hát ha **av** részt hozzáveszem **na** körívhez s a sugarat **v**-től húzom meg **on** sugárra (oly vastagon mint ez): a szög két szára közt több vagy kevesebb fok fér el 90-nél? Több! Mennyivel lesz több 90-nél a fokok száma? **av** körív fokainak számával!

Azon szöget, melyben 90-nél több fok van **tompaszögnek** szokás nevezni! Jegyezzétek fel! Mily szögeket nevezünk tompáknak, Kálmán? Hát te Sándor meg tudná-e mondani? Egy körben hány tompaszög férhet el, Béla? — Miért három? — Rajzoljatok palatábláitokra tompaszögeket kör nélkül!

Egyenesszög. **on** sugár **vo**-val milyen szöget alkot? — Miért tompa? — Hát ha, még **vc** körívet, a tompaszög, **vn** körívhez veszem, hány foku szög származik? 180 foku! — 180 hányadrésze a kör fokainak? — Milyen vonalat alkot a 180 foku szög két szára **on** és **co**? Egyenes vonalat!

Az olyan szöget, melynek szárai egyenes vonalat alkotnak: **egyenes szögnek** nevezzük! Milyen szögek neveztetnek egyeneseknek, Dénes? Melyekben a fokok száma 180! — Miért neveztetnek egyeneseknek? — Hány egyenes szög fér el egy körben? — Rajzoljatok egyenes szögeket kör nélkül, vízszintesen, függőlyesen, balra dőlten?

Visszahajtott szög. **con** (két egymás végében fekvő sugár) milyen szöget képez? — Hány fok van benne? — Hát ha **ci** körívet az egyenes szöghez veszem, mennyi lesz az előállt szög fokainak száma? 180 nál több! Az ilyen szögeket **visszahajtott szögeknek** nevezzük!

Minők a visszahajtott szögek? — Egy körben hány visszahajtott szög férhet el? Miért csak egy? — Rajzoljatok kör nélkül visszahajtott szögeket!

Hegyes szög. **cnx** minő szög? Ép- vagy derekszög! Ha **rn** sugárral a 90 foku szöget felezem, lesz-e benne (**rn**-ben) 90

fok? — Mennyivel lesz kevesebb 90-nél? **cr** körív fokainak számával!

A 90-nél kevesebb foku szögek **hegyesek!** Jegyezzétek fel! Hány hegyes szög fér el a körben? Egy körben 360 hegyesszög fér el. Rajzoljatok hegyes szögeket!

Mellékszögek. **zv** vízszintes vonalra **ab** dőlt vonalat húztam, de — mint láthatjátok — úgy, hogy ez amazt középen érinti; hány szög származott az érintkezésnél? — Hány szára van a két szögnek? — Három! De hisz azt tanultuk a múltkor, hogy minden szögnek két szárának kell lenni. itt meg a két szögnek csak három szára van; mi lehet ennek az oka Antal? Az, hogy **ab** vonal közös szára a két szögnek!

Igazságod van! Helyes! Az ilyen két szöget, a melyeknek egy száruk közös, mivel egymás mellett vannak **mellékszögeknek** szokás nevezni. Mikor származnak mellékszögek Béla? Akkor, mikor egy vonal nem a végén, hanem a közepén érint egy másikat! Rajzoljatok mellékszögeket egy, hogy egy függőlyest érintsen egy dőlt vonalat a közepén!

Fokok a mellékszögekben. A mellékszögek csucsába leteszem a körző (**b** pontba) hegyes végét, másik végével pedig **z** pontból **v** pontig ivelt vonalat húzok a három szár körül; mi állt elő? Félkör! Egy félkörben pedig hány fok van? — A félkörben melyik két szög van? — E két szögben is hány fok van együttesen? — A mellékszögekben tehát hány fok van? 180 fok. Rajzoljatok oly mellékszögeket, melyekben egyenlő számmal legyenek a fokok!

Begyakorlás. A körző két szárának, vagy ha az nem volna, az összehajlítható méterpálcza ágaival alkosson a tanító derék, tompa, egyenes, visszahajtott, hegyes és mellékszögeket, aztán alkottason. Végre ilyenforma kérdéseket tehet: Hányféle szöget ismeresz, Péter? — Mond el melyek azok? — Milyen szög alatt érintkeznek a szoba falai, — a föld és falak — a kerék küllői, a kereszt ágai, — a tábla álvány lábai? — Milyen s hány foku szöget alkot az óra két mutatója, ha az egyik 3-on, a másik 6 on áll, — ha az egyik 6-on a másik 12-ön van? Végre rajzoltasson a tanító (először palatáblára, ismétléskor, papírra) mindenféle vonalat és szöget, betűkkel jelezvén azokat.

Morvay Károly.

liszt-haját simítva hátra, mutatta be magát. Rokonszenves üdvözléssel szorítottam meg kezét, néhány szóváltás után megnyertük egymást s jó ismerősökké lettünk.

Az ismerettségéből csakhamar barátság fejlődött ki. Erre nézve nem volt szükségünk a szokásos „a l k a l o m r a” az u. n. „te pohár” ivásra. Nem, sokkal természetesebben jött az. Egyenlő életkorunk s világnézetünk könnyen tett őszinte barátokká minket. Ezentul mindennap együtt voltunk. Beszélgetésünk folytonosan az irodalomra tért át. Én akkor már hoztam valamit nyilvánosságra s az én Edus barátom lelkesült minden irodalmi termék iránt. „Lásd, — mondá nekem — én a papírnyalábok közé is szerettem becsempészni az irodalmi műveket s midőn a raktárban a ládákra ülve úgy titkon Petőfit, Aranyt, vagy Tompát olvastam, úgy éreztem magam, mintha egy Karthágó romjain kesergő Marius volnék. Éreztem, hogy fejemben, szivemben, egész lényemben úgy mozog, izgat, feszít valami; éreztem, hogy szeretnék, tudnék valami szellemi terméket előállítani; oh de ez a rideg üzleti élet megtompít s nincs terem, hogy ezt a győtrő szellemet követni tudjam.”

— Baratom, hisz te csupa költő, vagy, — mondám neki mosolyogva.

— Költő?! Oh csak legalább oly dalnok is lehetnék, mint a pacsirta, mely szabad szárnyain zengi dalát, míg engem megfojt az üzleti élet nyomasztó lege.

Efféle nyilatkozatait eleinte nem értettem, pedig, célzások voltak későbbi határozatára. Annyit tudtam, hogy barátom, — mint valamennyien tettük bohó fejünkkel — a költészet iránt rajong. Legtöbbször ez csupán ifjúkori mánia, sokszor ám a hivatás jele.

Szünidő volt, két hónapig pajtáskodtunk együtt, mindennap új érdekekkel, új bensőséggel találkozáva. Szegényes szobámnak kellő közepén nagy vén kerek asztal állott, rakva könyvekkel, újságlapokkal (ekkor már volt két-három tiszteletpéldányom), papírra, író- s dohányzó szerekkel. E kerek asztal mellett üldögéltünk mi ketten reggeltől délig, olcsó debreczeni pipáinkból füstölve s dolgoztunk erősen! — Én holmi történelmi elbeszéléseket írkálam a török-magyar világból, Edus pedig verseket, népdalokat s színmű vázlatokat készített. Elménk szüleményeit aztán

felolvastuk egymásnak kölcsönösen s természetesen, hogy nagyon szépeknek, csinosoknak találtuk édes szülötteinket. — Emlékszem, hogy a Tóth Ede akkori zsongéiban meg volt az eredetiség, a költői szelem, de a kifejezés s a külalak pongyola, csiszolatlan volt. — Tanulmány s gyakorlat! — biztattuk egymást — hátha még sikerül valami.

Azonban nem kuttogtunk ám mi még sem egész nap ott ezzel a pesti papirkereskedő-segéddel. Mint mondám, nyári szünet volt, tanuló ifjak jöttek haza a városba. A gyűlhely délutánonként nálam volt s ekkor megeredt a vidám pajtáskodás öröme Edus, mint fővárosból jött, általános figyelem tárgya volt s midőn a pesti élelményeket akarta, nem annyira nyegleségből, mint inkább szórakoztató mulatságul előadni, szerencsétlen sebes beszédével a legjobb helyeknél hajótörést szenvedett, mert csak a korántsem volt, de nyelve úgy neki-neki szaladt, hogy igazán nem lehetett érteni. „Hogy volt? Kezd újra, ird le, nem értettük!” felkiáltások ostromolták. Ilyenkor halvány arca kipirult, igyekezett érthetővé tenni előadását.

Fürdői társaságunknak, mely minden délután kirándult a Sajó hűs — habjaihoz elmaradhatlan tagja volt. Hosszú barna Kazinczy — kabátjában, feltűnő rövid lábfejeivel, szájában a füstölő „Kis pélpával” ott volt mindig sorunkban. Mennyi kedv, elevenesség, tréfa, é cz, volt két hónapon át kis társaságunkban, azt most már bajosan tudnám emlékezni után leírni. A kereskedősegéd némely elejtett szavaira sokszor repültek a pajkos társak gunyoros nyilai s ő lecsüggesztette fejét . . . azt a főt, melyivel aztán fölölemelkedett az egész kompánián.

Ebben a nyári szünetben hangversenyt — vagy helyesebben műkedvelői előadást — is rendeztünk a helybeli iskolák javára, Edus szeretett szavalni és sokat adott előadási képessége; s jól is tette: hogy gyakorolta magát; a szavalás rövid idő alatt átídomított a nyelvét. Előadásunkon a Petőfi „Örült”-jével birkozott meg s feladatát dicséretesen fejtette meg. Már ekkor megérthető, célzatos szavakat ejtett el, hogy teljességgel belecsömölt eddigi hivatalába s lelke más ismeretek, más hivatás után szomjazik. Terve, melyel már valószínűleg készen volt, ekkor még csak sohajokban tört ki.

Füüdő az iskolákban.

Közoktatásügyi miniszterünk buzgósággal fáradozik népünk jóéletnek emelésén. Különösen két ügyet karolt fel, mit a magyar nép véérébe kíván oítani, hogy ezzel együtt javítson sanyaru állapotán. Az iparügyet, és az egészségügyet. A kettő tulajdonképpen szerves kapcsolatban áll egymással. Az egyik a munkaképesség fokozására, a másik e képesség értékesítésére irányul és mindkettő a leglényegesebb feltétele az egyén, a család és az állam boldogságának.

Legujabban, mint ismeretes, élénk mozgalmat indított meg az egészségügynek tanítása érdekében az iskolákban. Az iskolai év elején életbe léptette a higiéniai tanárok kurzusát, az ország minden állami és államilag segélyezett iskolájában eirendelte az egészségtan kötelező tanítását, e napokban pedig, mint az e lapokban is olvasható volt, felhívta a felekezetek által fentartott papnöveldék igazgató tanácsát, hogy gondoskodjunk iskoláikban az egészségtan tanításáról.

Igen érdekes passzus foglaltatik az egészségügyre vonatkozólag a miniszter minapi pozsonyi levélben is. Az így hangzik: „Higiénikusnak kell lenni a népoktatásnak, hogy népünk tudja s tanulja meg az iskolában már mint gyermek, hogy az egészség fentartásához mindenképp főlött jó levegő szükséges, hogy az embereknek másképpen kell lakni, mint a mi népünk legnagyobb része lakik, sok vidéken örökös füstben vegetál tisztaság és mosakodás nyoma nélkül, hogy az excrementumokat nem keli a ház körül lerakni s hogy a trágyalé nem javítja a vizet, ha a kutba befoly.”

Bizony mind igaz és igen jól van mondva. De nagyon is kérdéses, vajjon az iskolában hallottakat, a kiadott utasításokat átviszi e a gyermek a gyakorlati életbe, ha a higiénikus iskolával másnemű intézményeket nem hoznak helyes összhangzásba. Hiában beszélnek a gyermekeknek az egészség fentartásához mindenképp főlött szükséges jó levegőről, a szellőztetésről, midőn azon veszi észre magát, hogy ez okos beszédet nem éppen a legroszabb levegőben hallja; hiában tradálnak előtte az egészséges lakás feltételeiről, midőn nyomban meggyőződhetik arról, hogy azon hely, hol ezt tanítják, ugyancsak nem felel meg az előtte imént hangoztatott feltételeknek; bármennyit inhetik őt tisztaságra, ajánlhatják neki a fürdözést és alapos mosakodást, ha nem nyújtunk módot arra, hogy erről közvetlenül meggyőződhessek, nem is fogja azt cselekedni; mondhatják neki, hogy az excrementumokat nem keli a ház körül lerakni, mert káros az egészségre

II.

Sok kellemes napot töltöttünk együtt; a jó ég tudja, miről ábrándoztunk, terveztünk s miről nem. Hisz az ifjuságnak ez adja meg azt a visszavarázsolhatlan rózsaszínben uszó világot, azt az illatos mosolygó virágot, melyhez képest az élet bármi több szerencséje s látszólagos boldogsága csak csinált virág, illat, szín és élet nélkül, — a háttérben sok keserű csapódás-al. Sok aprólékos eseménykét tudnék elbeszélni, a korán elhunyt íróról ki írást olvasóink bizonyára érdeklődni fognak, míg ő műveiben élni fog s neve emlegetett lesz. De terem nincs arra, hogy mindent elmondjak, mit szeretnék. Egy kis epizódot bezelek még el s aztán áttérek arra az eseményre, mely írónk életében a legfőbb forduló pontot képezte.

Nevelőnek voltam meghiva Alsó Szuhára. Ide ki kellett mennem látogatába. A városban bejáró tanító voltam özv. nsgos Hubayné asszony házához. Az ő négyes fogatán valék a szomszéd faluba menendő. De hát, hogy élvezzem én már ezt az uraságot egyedül? Jer, Ede pajtás, uti társnak a hegyek közé! Dictum, faktum. Három óra alatt már vissza is térhettünk, tehát nem nagy utunk volt; de azért híven a költökhöz s kivált Csokonayhoz, egy csikóbróst is vittünk magunkkal, meptöltve jóféle putnokival az Edus édes apja pinczéből. Alsó-Szuhán ismerősöm volt a költészettel foglalkozó Kállay István (most Debreczen vallja őt magáénak); ő hozzá kvártélyoztam be Edusomat a kulacsos, míg én az uri háznál, tolcsvai Bónis Lajos ur házánál, látogatásomat végeztem. Ők addig találtak anyagot bizonyos kedvencz tárgy — a költészet — feletti eszmecserére. E kirándulás főképp azért érdemli meg a főemlést, hogy e találkozás csak öregbítette utitársamban a költészetre való hajlamot. — Visszajövet mindenikünk sorsa bizonytalan jövőjének szemlélésébe volt elmerülve, úgy hogy szólanul értünk haza s kulacsunk tartalmának nagy részét „kocsisunk“ fogyasztotta el. „Talan meg is bántad az uri kirándulást?“ Kérdem aztán Edétől. „Nem én, köszönöm, hogy elvittél, mert megtanultam ebben a kis faluban rövid egy óra alatt, hogy lehet szerény körülmények közt is teremteni valamit, ha van szellem s akarat hozzá.“ Hattással volt rá az, hogy Kállay ott terhes tanítói hivatala mellett irogatott s a Pákh Albertégyeik vállalatában éppen akkor megjelent hosszabb költői elbeszélését mutatta meg alkalmmal ven-

midőn elégszer van alkalmas az egészségügy öre házából a szemet, a piszkot, a ganajt a ház elé hordva látni stb. Elméletben beszélhetnek előtte akármit, bizony nem cselekszi ő azt, ha az életben a mondottakat megvalósítva nem látja, sőt uton-utfélen mindig annak csak ellenkezőjéről győződik meg, a mire tanították. A gyermekben szükségképpen felébred az a tudat, hogy egy s ugyanazon állambatalom egyrészt őt bizonyos egészségügyi szabályok megtartásának fontosságáról világosították fel, másrészt pedig abszolúte nem gondoskodik azok végrehajtásáról a mindeandapi életben, hanem türi az ellenkezőjét annak, a mire őt tanították. Természetes, hogy a gyermek rá se hederít a hallottakra, mert ő azt szokta rendesen cselekedni, a mit lát, nem pedig a mit hall.

Az egészségügy lendítésének fontos kérdését hátráltatni akarná az, a ki be nem ismeri, hogy mindez jelenleg nálunk így van. Az egy oldalú iskolai higiénia tisztán célhoz nem vezet, ennek révén vagy igen későn vagy tán soha sem fog népünk egészségügyi viszonya javulni. Gondoskodni kellene arról, hogy a gyakorlati élet higiéniai követelményeinek mindenfelé elégtétesék, első sorban pedig az iskolahelyiségekben, hogy a gyermek lépten-nyomon meggyőződhessek az iskolában tanultak igazságáról, azok alkalmazásának szükségességéről. A józau nép s azt hisszük leginkább a magyar nép természetében rejlik, hogy nem hisz a szónak, ha azt tett nem követi. Az iskolai higiéniaival szükségképpen együtt kellene járni az iskolai helyiségek olynemű átalakításának, mi az egészségügy legtágasabb követelményeinek is megfelelne, továbbá mindenfelé a közigazgatási hatóságok legszigorubb felügyeletének és lelkiismeretes ellenőrzésének az egészségügyi szabályok pontos végrehajtását illetőleg. Csak így volna legközelebbi időben siker várható, ezek nélkül a közoktatási ügyi miniszter ur és közegeinek fáradozása meddő marad.

Németországban praktikusabban gondolkodnak és cselekszenek. Régióta próbálgatnak ott már minden felét a nép egészségügye érdekében, de soha sem tévesztik szem elől az elméleti oktatást a gyakorlati kivitellel összhangzásba hozni. Hogy csakis tárgyunk keretén belől maradjunk, egyedül annak felemlítésére szoritkozom, hogy folytonosan hirdetvén az iskolában a tisztaság, a fürdőzés multhatatlan szükségességét az egészség fentartására, az állam oda hatott, hogy mindenfelé népfürdők álljanak a nép rendelkezésére. Fel is állítottak ilyeneket. De midőn arról szerettek meggyőződést, hogy e fürdőket kellőképpen még se látogatják, a népet pedig azok használatára kényszeríteni nem lehet, egészen más eszközöz nyultak. (Vége köv.)

dégeinek. A jelesek életében minden ily csekélységnek látszó dollog nagy horderéjű szokott lenni.

A szünidő vége ekközélggett, Az ifjuság készült visszamenni a tudományok csarnokába. De Edus nem készült vissza Pestre. Pedig az ő szabadságideje is kitelt.

Egy napon feltűnően kipirult arcczal jött be hozzám. Izgatottan járt föl s alá, és csak idő múlva szólalt meg.

— Barátom, komoly közleni valóm van veled. Ha eddigi magaviseletem, elejreit czélzatos szavamat komédiának vettétek, ime kijelentem, hogy hóbortot nem csinátam. Nem akarok érzelgöni. — Kezdem egész reálisan; — szakítani akarok mostani pályámmal; követni fogom nemtöm sugallatát, erre nézve utat kell magamsnak teremtenem. Ismereteket akarok szerezni s azokkal hasadni oda, hova szívem vonz. Pestre nem megyek vissza, bemegyek Sáros Patakra, iskolába járok, megfeszítem minden erőmet, hogy beszívjam a szükséges tudományok lelkét, s aztán majd megmutatja a végzet, mi lesz belőlem: Jó szüleimnek megmondtam e megváltoztathatlan határozatomat. Mogsértettem őket; jó anyám kesereg, atyám kételkedve rázza fejét, barátaim, ismerőim kinevetnek, mindegy, megyek ha mindenki elhagy is.

— Ábrándozó vagy — mondám, — mit fogsz ott csinálni? Hogy hagyhatod el biztos, jó jövődelmü allásodat? Hogy keseritheted meg szüleidet?

— Megteszek mindent, mit tettem és eszem kibír, — pályámat gond nélkül hagyom el; szülőimet pedig igyekezni fogok minden gyöngédséggel, szorgalommal s fiu jó viseletemmel vigasztalni. — Ha így van, Isten legyen segélyed jó szándékodban! Elmentünk együtt a méla gondban ülő családhoz.

— Édes fiam, ne menj oda, — mondá már ki tudja hányadszor a gondos apa, — hát hogy kezdjem én ujra neveltetésedet?

— Csak vigyen be kedves atyám, majd megélek én ott valahogy.

— Fiam, nem foglak többé látni; hát így beteljesedés nélkül kell sirba vinnem jövődöz füzött szép reményeimet? moudá a siránkozó anya.

— Kedves jó szüleim, bocsássanak meg. Isten látja lelkeimet, hogy nem akarom egyikőjüket sem szomorítani legyenek oly

Egyesületi élet.

(Levél a szerkesztőhöz.)

Tenke november 16.

E lapok 41-ik számában, okányi ev. ref. fitanító, a n. szalontai e. m. kebelében megalakult „tanító egyesületnek“ főjegyzője, ugyancsak az I. megyei gyűléseken képviselője s az ugrai kör iskolai látogatója (dékánja) Szóke János ur, a t. szerkesztő urhoz czimzett levelében ezt mondja: „a n. szalontai e. m. ref. tanító egyesület pár éve, hogy csirázik s elméletileg 4 járáskörre van felosztva — de gyakorlatban csak az ágyai és h. b. b. b. szörményi kör ad magáról néha életjelt. Szabad legyen e kitélt helyre igazitanom, a meenyiben ez a n. szalontai e. m. tanító egyesület, már nem csirázik, hanem kikelt, él és működik is; bizonyítja az, hogy alapszabályai, ugy a n. t. egyházmegye, mint a n. m. vallás- és közoktatásügy miniszterium által megvanak erősítve; bizonyítja az is, hogy már közgyűlést s köri értekezletet is többször tartott N. Szalontán, Ágyán, B.-Böszörményben, Harsányban, Okányban, Belényesben és Tenkén.

Igaz ugyan, hogy a belényesi kör még nem adott, mert nem adhatott életjelt magáról oly hangosan, mint az ágyai, vagy mint h. b. b. szörményi kör, mert ez nem olv nagy társas ebédek, csattanós áldomás ivások közt, melynek hire Henczidától Benczidáig hallatszott, hanem csendben, zaj nélkül alakult meg f. évi július hó 27-én Belényesben; majd f. év szeptember hó 24. Tenkén a fiu-iskolában, 138 — VI osztályba osztott tanítvány jelenlétében, gyakorlati tanítással egybekötött „értekezleti gyűlést“ is tartott. Szűcs Ferencz belényesi tanító ur az I. II. oszt. „Beszéd és értelem gyakorlatokból“; Tóth János fenesi tanító ur III., IV. oszt. „értelmes olvasásból“ nyelvtanilag fejtegetve tartottak gyakorlati tanítást. Közelismerést s köszönetet érdemelve.

Hogy tehát a Belényes vidéki tanítói kör is, bárha c endben is, de él és működik és Isten segedelme velünk lévén előre törni, a kor intó szavára figyelni s erejét a szent ügy, a nevelés ügye előbb vitelére áldozni törekedik, bizonyíthatnám még mind a két gyűlésünk jegyzőkönyvének közlése által is; de ugy a T. Szerkesztő ur, mint a tisztelt olvasó közönség becses türelmét, annak hosszas közlése által fárasztani nem akarom; de még nekem öregnek, ki már az élet azon határánál állok, melyet a szent hajdankor koronás költője megénekelt, ki már 48 teljes

jó remény-égben felől m ezután is mint voltak eddig; szent fogadásom az, hogy jószágukat egykor megháláljam s mostani szomorúságukat százszoros örömmel kárpótoljam.

Magára hagytam a különféle érzelmekkel küzdő családot. Könnyezve bucsuztam el Edétől. Ez volt utolsó ölelésünk, utolsó találkozásunk.

A jó apa bevitte kisebbik fiával Edét is Sárospatakra s nélküle jött vissza. Ott maradt ő hiven, szilárd elhatározásához s vakmerően indult bizonytalan jövője elé.

Ithon sóhajtoztunk utána; az édes apa remélt, hogy ez új uton is ember lesz fiából; de az édes anya könyezett. sejtette mennyi baj várakozik szeretett gyermekére, mennyi nélkülözés melyet ő nem voltak képesek elhárítani; gyöngye egészségét talán e lelki gond is senyvesztette. Fájdalom, nem sokáig gyötrődött; elhunyt mielőtt fiát újra láthatta volna.

Mi lett aztán Tóth Ede ből? — Azt tudja mindenki! Sáros-Pataktól nem sokára megvált s aztán a színészi pályára lépett. Hallottam, hogy nyelvét egészen a szinpadra tudta képezni s apai, kisebb szerepeket játszott. Már mint vándorszínésznek játszották vidéken néhány darabját Engem egyszer a Mátavidék egyik városából „tisztelt.“ Tehát eszébe jutottam. Mit is üzenhetett volna egyebet „nyomora tengeréből,“ mint színésztársam nekem mondá. — Nem sokára ezután elnyerte a „Falurósszá“val a 100 aranyat s a hirnevet, mely után együttlétünkön titkon, lázasan ábrándozott s melyet utóbb már csak ugy ködfátyolon át képzelt. Atyja megérte fia országot behagzó dicsőünnepélyet. Azután itt hagyta az élőket s elment porladzó élettársához, megviendő neki a hirt, mely a föld felett szárnyra kapta „Ede“ fiok nevét.

Mikor Budapesten lakott Tóth Ede, irni akartam neki. üdvözlendő őt költői hirnévért. Ezzel a szándékommal azonban felhagytam egy időre, hogy ne alkalmatlankodjam a különben is gyöngye egészségü, új izgalmaiban s új munkálkodásban élő embernek. Midőn az erre való alkalmas időt eljöttnek véltem s hozzá irt leveletem ép küldeni akartam, veszem a gyászshirt, hogy Tóth Ede nincs többé....

Tóth Ede, az én ifjúkori barátom, elhunyt; de neve szeleme fenmaradt munkáiban s élni fog a kegyeletes emlékezésben melyhez kívántam én is járulni e közleménnyel.

év óta emelem a nehéz, de nagy mesterünk szerint „gyönyörűséges igát“ bizony! midőn 138 tanítvány zaja s pora közül, szerény szobámba, hozzám hasonló öreg társamhoz s vel-m lakó két gyermekhez pihenni betérek, bizony mondom „bárha a lélek kész volna is, de a test erőtelen.“ Kevés kedvet, még kevesebb erőt érzek fáradt tagjaiban a hosszas íráshoz.

Jelen közlésem is, bizony nem egy, de több pihenő órának szüleménye; de mert az igen tisztelt ifju pályatársamnak, szerintem nem helyes kifejezést helyre igazítani — vagy a hogy vesszük — megczáfolni kötelességemnek tartottam; de még azért is fogtam, bizony már olykor-olykor reszkető kezembe tollamat, hogy ugy a nagyra becsült közlő pályatárs urnak, mint e Lap érdemes olvasóinak tudomására hozzam, egyesületi életét, csendes, zaj nélküli működését e szerény és anyagilag legszegényebb körnek, a belényesi ev. ref. tanítói körnek.

Legszegényebbnek mondom, mert alig hiszem, hogy lehetnének már az egész magyarországi ev. ref. tanítószolgák közt rosszabbul dotáltak, mint e körben eső széplaki, kisházai, b. ujlaki, sonkolyosi, jánosfalvai és nyégerfalvai tanítószolgák, hol az összes évi javadalmazás 80 o. é. frt 150 frtig terjed s éppen annak következtében osztán, a sonkolyosi és remetei ev. ref. felekezeti iskolák, ez évben beolvadtak az állami iskolák közzé

Nagy Dániel

ev. ref. fitanító s köri elnök.

HIREK.

— **A mit reményleni merünk.** Hazánk fővárosában együtt van a méltóságos és főtiszt. konvent. Lehetetlen, hogy annak tagjai ne értesültek volna a magyarországi összes ev. ref. tanítók azon méltányos óhajáról, hogy a domesztikából ők is óhajtanak némi segélyben részesülni. Ismeri a konvent minden tagja az ev. ref. tanítók tulnyomó többségének elszomorítón nagy nyomorát, vajjon nem lenne-e a konventhez méltó, ha nem várván be a zörgetést, egy lelkes indítványra maga mondaná ki, hogy igenis méltányosnak tartja a tanítók segélyezését a domesztikából s már legközelebb intézkedik erre nézve. Mi merjük remélni, hogy ez teljesül. S ha nem teljesül? Gazdagabbak leszünk egy tanulással, de azért nem mondunk le, hogy e méltányos kérelem teljesítését ne sürgessük.

— **A vallásos nevelés.** Az állami iskolák sürgetésének nagyon vigasztaló ellentétét képezi más kormányferfiaknak, különösen a protestans angol miniszterelnök Salisbury n a k felfogása, ki közelebb így nyilatkozott az iskolákról: „A vallásos nevelés joga és kötelessége legdrágább és legfontosb privilegiumunk, melyet szigorúan meg kell ővönünk. Természetes, hogy a jogot és kötelességet nemcsak saját vallásom számára, hanem a katolikusok részére is Irlandban és minden törvényesen bevett keresztyén vallásnak is mindenhol megóva s szeretném látni; minden vallásnak meg legyen a joga: a gyermekeket vallásosan neveltetni. — Higyjék el, hogy a vallásoktatás lényege abban rejlik, hogy a tanító is vallja, a mit tanít. — Nagyon sokat hallunk ma oly büntényekről, melyek arcunkba szöktenek a vért. Mindenféle módzatoik és törvények alkalmazatnak e szégyenletes állapot meggátlására: de ezek hatástalanoknak fognak bizonyulni, ha csak vissza nem térünk a keresztyénység alapvető tanaira. Éppen ezért melegen ajánlom, hogy legdrágább jogunkat, melylyel mint egy szabad állam szabad polgárai birunk, lelkiismeretesen megvédjük, u. i. azon jogot, hogy gyermekeinket és elvbarátaink gyermekeit a keresztyénység igaz tanai szerint neveltethessük és hogy ne engedjük, mikép az állami beavatkozás tanais államitanítók kontárkodjanak ebbe, miáltal a legdrágább jog, melylyel keresztyén népek birnak, tönkre tétetik.“ Vajjon mit szól erre — Trefort?

— **Gyászshir.** A debreczeni ev. ref. tanilóképződét mély gyász érte. A fiatal tanár, dr. Fodor Ferencz meghalt. Benne tudományosan képzett s ügybuzdó és sokra hivatott jeles erőt veszít a tanúgy. Béke poraira.

— **Tanügyünk a kiállításon.** A nagyváradai „Szabadság” nagy elismeréssel nyilatkozik Lévai Lajos debreczeni tanító új találmányu térképéről. A cikk így hangzik: „Legeredetibb valamennyi kiállított taneszköz között Lévai Lajos debreczeni tanítónak a föld fölepét pontosan feltüntető sajátos térképe. Egy egyszerű asztal lapján Európa van feltüntetve. E világrész homokból, kövek és kockákból van kirakva. A homok adja a talajt, a hegységek a homok fölhalmozása s kövek összerakásából pompásan szemléltethetők. Folyókat a tanító vagy a tanuló ujjával húzhat, vagy páczikával; a tenger és tó hasonlóképen a homoknak ilyen eltorlaszolásával képezhető. Jó ötlet Lévaytól, hogy e kockákra nyomtatott betűket illesztett. A pálczácskákkal vont folyók partjai mellé illeszti e betűs kockákat pl. a Sebes-Körös jobb és balpartján a megfelelő helyen nagy N. és V. betűs kocka van s a gyermek látja pl. hogy Nagy-Várad a Körös mellett mely tájon s hogy annak jobb és balpartján van-e. Gyakorlati haszna annak kezelésénél tünik ki, amidőn a tanuló az asztalra hintett homokból, pl. Magyarországot, vagy a földkép más darabját alakíthatja. A térkép feszültebb, behatottabb megfigyelésre utalja a gyermeket s ösztönének, mely kiválóan tevékenységből áll, módszerét tekintve is, inkább megfelel. És ez a taneszköz — nem nyert kitüntetést. Már pedig a szakemberek dicsérik a gyakorlati értékét egyenlőn!

— **Tankönyv.** A tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai könyvkiadványaiból a VIII. kötet is megjelent. Csak ma jutott el hozzánk. Szerk.) Tartalmazza: „A keresztyén egyház történelmé”, mely az elemi iskola V. osztálya számára van írva Gergely Károly krassói ref. lelkész és okl. tanár által. A mű — mely a tiszántuli ev. ref. egyházkerület A) és B) tanterve szerint készült, — pályadíjat nyert. Az egész mű 96 lapra terjed. Fel van osztva hat szakaszra; a 4 első szakasz a keresztyén egyház általános történelmét adja, míg az ötödik, a magyar protestáns egyházét, a VI. pedig a jelen állapotokat ismerteti. A bekötött könyv ára 24 kr. Lesz alkalmunk e könyv tartalmához és értékéhez hozzászólni később.

— **Tanárok jubileuma.** Szilágyi István m. szigeti gymngazgató tanár és Lator Bálint ottani gymntanár, közelebb tartották tanári működésük 40 éves jubileumát; midőn a derék és nagyra becsült férfiak, a megérdemelt kitüntetésekben részesültek. Soká éjjenek az ev. ref. tanügy, a vallás és hazá javára.

— **Vadászat és tanfelügyelő** Emlékezhettek e lap, olvasói, hogy ily cz. m. alatt egy tráfás esetet mondtunk el nem rég, mely Kaposvár: környékén történt volna. Az esetet egy fővárosi lap után közöltük. Az ottani kir. tanfelügyelő most előáll egy bizonyítvánnyal hogy az említett eset nem történt meg, s hogy ő vagy helyettese évenként legalább egyszer felkeresik az iskolát. Ezt hiszen mi elbisszúk ezt a kir. tanfelügyelőnek, — de nem is mondta azt senki, hogy az tény; az egész egy kis jellemző tréfa, mely sajnos hazánkban igen könnyen — megtörténhetik.

— **Erkölcsei nevelés.** A szilágyi VII. tanító gyűlés behatóan foglalkozott minapában azon kérdéssel: „Mennyiben okosható a népiskola, hogy a tanítványok erkölcsileg elvadulnak? Dr. Mendt igen sikeült beszédben erre kimutatja”. 1. Az erkölcsi elvadulás fölötti panasz nem okadatolható, mert statisztikai adatok bizonyítják, hogy egy iskolára átlag egy romlott fiú esik. 2. Ott, hol nagyobb mérvben mutatkozik a tanulók erkölcsi súlyedése, ott mindig lokális a baj, mely vagy a társadalom, vagy a társaságban, vagy pedig a szülői házban nyeri tápját. 3. Ott a hol az erkölcsi kihágások a tanuló ifjuság részéről sűrűbben fordulnak elő, a mentő házak felállításához kell folyamodni, melyeknek hatása rendkívül üdvösnek mutatkozott eddig mindenféle. 4. Sokkal nagyobb súly fektetendő a kedélyképzésre és vallásos-erkölcsös nevelésre. Mind ez igen üdvös gyógyszer, de nekünk úgy tetszik, hogy midőn az ifjuság oly rémitő elvadulásáról beszélnek, ez oly fikció, melynek semmi fontosságot nem tulajdoníthatunk. A sok jó gyermek és ifju között mindig volt sok rossz gyermek és ifju, és valami a társadalom vegyes elmékből áll, vegyes elemeket találunk az iskolában, mely a társadalom kicsinyben. De leghelyesebb az, mit Quintilianus római nevelésben mond: „A császári Róma családjai romlott körében a gyermekek megtanulják előbb a bűnt, mielőtt megtudják, hogy bűn; elpuhult és buja lelkek nem az iskolában szijja magába a vétkes-

seget, hanem magával viszi be az iskolába.” (L. A nevelés elméletének története. Oskar Browning. Az Athenaeum kiadása. 1885.)

— **A békési ev. ref. tanítói egyesület** f. hó 4-én tartott egyetemes gyűlésében nemcsak hogy a népnevelési és pädagogiai tudományokat és eszméket művelő szilárd testületté tömörült, de komoly működése tekintetéből egy önálló és állandó, — a céljának megfelelőleg berendezendő helyiségről is gondoskodott, ahol mint pädagogiai olvasó és önképző testület egy tanítói könyvtár szervezése, tanügyi értekezések és felolvasások által kíván hivatásának megfelelni. Nagyon örülünk rajta. Békés nem előzött-e meg sokkal nagyobb városokat?

— **Egy város iskola nélkül.** Irva volt lapunk egyik legközelebbi számában, hogy Déva, Hunyadmegye központja, 500-at meghaladó tanköteles gyermekével merőben iskola nélkül van s ezért a felelőség a kultuszminiszteriumok terheli. Déva város azonban a közelebbi napban a kívánt állami iskolát megnyerte. Engedélyezve lett a miniszter által egy 6 osztályu elemi fiúiskola 2 tanítóval és egy ugyanannyi osztályu elemi leányiskola 5 tanító-nóvel, kik közül 4 már ki is nevezve, 3 pedig kinevezésre fölterjesztve van. Ugy a fiú, mint e leányiskola tényleg megkezdette működését, amaz 65, az utóbbi pedig 145 tanulóval. Mindkét iskola egy gondnokság alatt áll, melynek elnöke gróf Kun Géza, tagjai pedig a város legtekintélyesebb férfiai közül összeállítva. A cél tehát nagyobbára már el van érve és pedig a miniszter különös jóindulatából a városi közönség óhaja szerint. Kívánatos azonban, hogy a leányiskola a polgári osztályokkal kiegészítették és hogy az állami iskolák a mostani célszerűtlen bérházak helyett saját és állandó épületekben helyeztessenek el.

— **Bereg megye tanügye.** E megye tanfelügyelőjének jelentése szerint van a megyében 272 község s ezekben összesen 270 népoktatási intézet. A tankötelesek száma 26030, de iskolába csak 18946 gyermek jár. A tanerők száma 305 kik közt 45 egyén képesítéssel nem bír. Az 1884/5-ik tanévben e tanügyre tett kiadás 144711 frt volt, mely összeg a megye összes állami adójának 31%-át képezi. Az összes iskolák közül 126 nem magyar nyelvű, da ezek közül 96-ban kisebb nagyobb eredménnyel tanítják a magyar nyelvet, de 26-ban egy kukkot sem tud sem a tanító sem senki magyarul.

APRÓSÁGOK.

A mai gyermekek.

Tanító: ki mondta azt a népmondást: ami az enyém, az a tiéd!

Tanuló: Olyan ember a kinek semmije sem volt!

*

Azok a gyermekek,

A nagybácsi szörnyen kényes orrára, mely a természet különös szeszélyénél fogva, pirossa fényben dereng. Képzhetni megütközését, mikor a kis Tamás ezt a megjegyzést teszi:

Nézd csak mama! A nagybácsi nem úgy tesz, mint te. Te az a jakadra kened a pirosítót, ő pedig az orrára!

Szerkesztői üzenet.

M-y K-ly urnak. Kiadónk nyomdája egész új évig nagymérvben tul van halmozva munkával s ép ezért ezuttal a tudva lévő sokszorosításra nem vállalkozhatik. Részemről a legmelegebben óhajtánám a többi részeket is közölni.

N. D. urnak Tnk. Mindig szivesen közlöm a másik fél nyila kozatát is.

K-y L-ó urnak. Az egészet fogom közölni.

V-y J-i urnak. A héten jutott kezemhez! A mozaikokat várom.

Felelős szerkesztő: **Szombathy János.**

Kadótu'ajlonos **Kutasi Imre.**